

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และการตั้งถิ่นฐานของประชากรในยุโรป
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ทวีปยุโรป
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง สภาพสังคมยุโรป
 รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส๒๑๑๐๓ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

การกระจายตัวของประชากรในทวีปยุโรปมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของภูมิประเทศและภูมิอากาศอย่างชัดเจน แม้อุโรปจะเป็นทวีปที่มีขนาดไม่ใหญ่นักเมื่อเทียบกับทวีปอื่น แต่กลับมีความหลากหลายทางภูมิประเทศและภูมิอากาศสูงมาก ส่งผลต่อรูปแบบการอยู่อาศัย การเพาะปลูก และการพัฒนาเมือง

๑. พื้นที่ราบและแม่น้ำสายใหญ่: จุดเริ่มของความหนาแน่น

ภูมิประเทศบริเวณยุโรปตอนกลางประกอบด้วยที่ราบกว้างใหญ่ต่อเนื่องกันหลายประเทศ เช่น บริเวณที่ราบยุโรปเหนือ ซึ่งพาดผ่านเยอรมนี โปแลนด์ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ไปจนถึงฝรั่งเศสตอนเหนือ ลักษณะพื้นที่ราบและมีแม่น้ำหลายสาย เช่น แม่น้ำไรน์ แม่น้ำดานูบ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่ การเกษตรกรรมเมืองต่าง ๆ จึงมักเกิดขึ้นตามแนวลุ่มน้ำเหล่านี้

๒. พื้นที่ภูเขาสูง: อุปสรรคต่อการตั้งถิ่นฐาน

เทือกเขาแอลป์ เทือกเขาสแกนดิเนเวีย และพื้นที่ภูเขาทางยุโรปตอนใต้มีลักษณะภูมิประเทศที่ขรุขระลาดชัน และอากาศหนาวเย็น โดยเฉพาะในฤดูหนาวที่กินเวลานาน ส่งผลให้พื้นที่เหล่านี้ไม่เหมาะแก่การเกษตรกรรมและการตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่ ประชากรมักอาศัยอยู่แบบกระจายตัว และมักมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับพื้นที่ที่ราบ

๓. เมืองท่าริมชายฝั่ง: ศูนย์กลางเศรษฐกิจ

ชายฝั่งทะเลตะวันตกของยุโรปมีเมืองท่าสำคัญจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศที่มีชายฝั่งทะเลยาว เช่น ฝรั่งเศสตอนเหนือ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และตอนใต้ของอังกฤษ พื้นที่เหล่านี้นอกจากจะอยู่ติดทะเล ยังมีลักษณะภูมิประเทศค่อนข้างราบลุ่ม ซึ่งเอื้อต่อการก่อสร้างเมือง ท่าเรือ และระบบคมนาคมขนส่ง ทำให้เกิดการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง

๔. อากาศอบอุ่นและความเป็นอยู่

เขตที่มีภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ไม้ร้อนจัดหรือหนาวจัดตลอดปี มักมีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและเพาะปลูก พื้นที่ดังกล่าวพบได้ในประเทศฝรั่งเศสตอนตะวันตก เยอรมนีตะวันตก เบลเยียม และสหราชอาณาจักรตอนล่าง อุณหภูมิที่พอเหมาะและมีฝนตกพอสมควรตลอดปี ทำให้ภูมิภาคเหล่านี้เป็นแหล่งเกษตรกรรมและการตั้งถิ่นฐานหนาแน่น

๕. อากาศเย็นจัด

ประเทศในยุโรปตอนบน เช่น นอร์เวย์ สวีเดน และฟินแลนด์ มีสภาพอากาศหนาวเย็นเป็นเวลานาน บางส่วนของประเทศอยู่ในเขตอากาศแบบทุนดราและป่าไทกา อุณหภูมิต่ำ ฝนตกน้อย พื้นที่เพาะปลูกจำกัด ช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเกษตรมีน้อย ทำให้การดำรงชีวิตในบริเวณนี้ต้องปรับตัวสูง และจำนวนประชากรในพื้นที่เหล่านี้ก็ค่อนข้างเบาบาง

๖. ภูเขาไม่เท่ากับประชากรเบาบางเสมอไป

แม้บางประเทศจะมีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาอยู่มาก แต่หากมีที่ราบขนาดใหญ่แทรกอยู่ เช่น ที่ราบโพทางตอนเหนือของอิตาลี ก็อาจเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นได้ ที่ราบเหล่านี้มีแหล่งน้ำ อากาศเหมาะสม และอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล การแยกแยะลักษณะภูมิประเทศโดยละเอียดจึงจำเป็นต่อการเข้าใจการตั้งถิ่นฐานของประชากร

๗. ยุโรปตะวันออก: ดินดีและที่ราบกว้าง

แม้ว่ายุโรปตะวันออกจะอยู่ห่างไกลจากชายฝั่งทะเล แต่หลายประเทศในภูมิภาคนี้มีที่ราบขนาดใหญ่ เช่น ยูเครน โปแลนด์ และฮังการี ที่มีดินเชอร์โนเซ็ม (Chernozem) ซึ่งถือเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง การเพาะปลูกข้าวสาลีและพืชไร่ทำได้ดี ส่งผลให้มีการตั้งถิ่นฐานจำนวนมากในแถบนี้

๘. เกาะที่อยู่ห่างไกล: ความท้าทายในการพัฒนา

ประเทศที่มีลักษณะเป็นเกาะโดดเดี่ยว เช่น ไอซ์แลนด์ มีประชากรน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในยุโรป เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย เช่น ภูเขาไฟ ธารน้ำแข็ง พื้นที่ราบน้อย อากาศหนาวเย็น และระยะทางที่ห่างจากศูนย์กลางของทวีป ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสาธารณูปโภคมีข้อจำกัด